بسم الله الرحمن الرحيم

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު
ދިވެހިރާއްޖެ

ސަމަރީ ނިންމުން

- ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު: 2021/HC-A/342
- އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް: ޢާއިޝަތު [illegible] އަޙްމަދު / ގ. [illegible]
- އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު ފަރާތް: މުޙައްމަދު ޔޫސުފް / ދަފްތަރު ނަންބަރު ރސ 1393
- މައްސަލައިގެ ބާވަތް: ބިމާއި އިމާރާތް ކުއްޔަށްދިނުމާބެހޭ މައްސަލަ

މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް:
ފަނޑިޔާރު ހަސަން ޝަފީޢު
ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަރީފު
ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަމީމު

ނިމުނު ތާރީޚް: 18 ޝައްވާލު 1443
19 މެއި 2022

ހައިކޯޓުގައި ފަސްވިއްސާ ޝަރީޢަތުގެ ހުކުމްކުރި ތާރީޚު:

26 ރަބީޢުލްއައްވަލް 1443

01 ނޮވެމްބަރު 2021

އިބްތިދާއީ ކޯޓުން ނިންމި މައްސަލަ:

- **ނަންބަރު:** 2623/Cv-C/2019
- **ނިންމި ކޯޓު:** ސިވިލް ކޯޓު
- **ޤާޟީ:** ޖަޖު އިބްރާހީމް ޢަބްދުﷲ ދިރާގާއިރުން ދައްކަވާ
- **ހުށަހެޅުނު ތާރީޚު:** 21 ޖުލައި 2019
- **ނިންމުނު ތާރީޚު:** 21 ސެޕްޓެމްބަރު 2021

ފަނޑިޔާރު ޙަސަން ޝަފީޢުގެ ޤައުލު (މި ޤައުލަށް ފަނޑިޔާރު ޙުސައިން ޝަހީދު އާއި ފަނޑިޔާރު ހުސައިން މަޒީދު ތާއީދުކުރައްވައެވެ.)

ތަޢާރުފު

1. މިއީ، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2623/Cv-C/2019 ޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް އެދި ގ.މިއަދުވަރިއާގެ/ އާއިޝަތު ޝިފާނާ އަޙްމަދު[1] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހެޅުއްވުން ބަލާފައިވާ ޤަޟިއްޔާއެކެވެ. މި ޤަޟިއްޔާގައި އިސްތިއުނާފަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ފަރާތަކީ، ދަފްތަރު ނަންބަރު ނސ 1393 / މުޙައްމަދު ޙުސައިނެވެ[2].

ކޭސް ހިނގާފައިވާގޮތް

2. އާއިޝަތު ޝިފާނާ އަޙްމަދު އާއި މުޙައްމަދު ޙުސައިނާ ދެމެދު 29 ޖަނަވަރީ 2017 ގައި "ގ.މިއަދުވަރިއާގެ" އެވެ ނިއާ ގޯޅިގައި އިމާރާތްކުރެވިފައިވާ އިމާރާތުގެ 3 ވަނަ ފަންގިފިލާ އާއި 4 ވަނަ ފަންގިފިލާ އާއި 5 ވަނަ ފަންގިފިލާ [illegible] 72 (ހަތްދިހަ ދޭއް) މަސްދުވަހަށް ކުއްޔަށްދިނުމަށްޓަކައި އެއްބަސްވުމެއްވެއެވެ.

3. އިސްވެ ބަޔާންކުރެވުނު އެއްބަސްވުމުގެ ކަންކަމުގައި އާއިޝަތު ޝިފާނާ އަޙްމަދުގެ ޒިންމާ އޮތް އުޖޫރަދިނުމުގެ ދަށުން އެއްގޮތަށް ދ. ފަރާތުގެ ދަރިއްޔާކުރުމުގައި އަދާކުރުމުގެ މުޙައްމަދު ޙުސައިން ދަޢުވާކުރިއެވެ.

4. އެއްބަސްވުމުގައިވާ ފަރާތުން، މުޙައްމަދު ޙުސައިނާ 72 (ހަތްދިހަ ދޭއް) މަސް ދުވަހުގެ ކުއްޔާ 806,400.00ރ. (އަށްލައްކަ ހަހާސް ހަތަރުސަތޭކަ ރުފިޔާ) އާއިޝަތު ޝިފާނާ އަޙްމަދަށް ދައްކާފައިވެއެވެ.

5. އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ޖުމްލަ 04 (ހަތަރެއް) މަސްދުވަހުގެ ޗެކުގައި 03 (ތިނެއް) ފޮތް މުޙައްމަދު ޙުސައިނަށް ހަވާލުކޮށްދީފައިވެއެވެ. ނަމަވެސް، އެއްބަސްވުމުގެ މުއްދަތުގައި އާއިޝަތު ޝިފާނާ އަޙްމަދު އެ ފޮތުގައިވާ ހަވާލުކޮށްދީފައިވެއެވެ. އަދި އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ދޭންޖެހޭ ފައިސާ ދޭންކަމަށްވާތީ، ފޮތުގައިވާ ނިންމައި ހަވާލުކުރުމަށް ކަމަށް އާއިޝަތު ޝިފާނާ އަޙްމަދު ދޭންފައިވާކަމަށް މުޙައްމަދު ޙުސައިން ދަޢުވާ ކުރިއެވެ.

---

[1] އައިޑީކާޑު ނަންބަރު A057456

[2] އައިޑީކާޑު ނަންބަރު A034532

6. އެހެންނަމަވެސް، 2018 ވަނަ އަހަރު ފާއިތުވެގެން ދިޔައިރުވެސް އެ [illegible] ހަވާލުކޮށްފައިނުވެއެވެ. އިސްތިއުނާފުކުރެވިފައިވާ ޤަޟިއްޔާގެ ކުރިން މުޙައްމަދު [illegible] ސިވިލް ކޯޓަށް މައްސަލައެއް ހުށަހަޅައިފިއެވެ. އެއީ ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 873/Cv-C/2019 ޤަޟިއްޔާއެވެ. އާއިޝަތު ސިހާމާ އަހްމަދު ލޯނު ނަގައިގެން 01 (އެކެއް) މަސްދުވަސްތެރޭގައި މުޙައްމަދު [illegible] ފައިސާ އަނބުރާ ދޭނެކަމަށް ބުނުމުން [illegible] 03 (ތިނެއް) މަސްދުވަސް ފާއިތުވެގެން ދިޔައިރުވެސް [illegible]

7. އެހެންކަމުން، އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ހަވާލުކުރަންޖެހޭ [illegible] ހަވާލުކުރުމުގެ [illegible] ސަބަބުން އެއްބަސްވުމުގެ 6 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން [illegible] 1,500.00ރ. (ފަނަރަސަތޭކަ ރުފިޔާ) ގެ [illegible] 01 ޖޫން 2017 އިން ފެށިގެން 14 ޖުލައި 2019 ގެ ނިޔަލަށް 1،159،500.00 (އެއްމިލިއަން އެއްލައްކަ ފަންސާސް ނުވަހާސް ފަސްސަތޭކަ ރުފިޔާ) [illegible] 2623/Cv-C/2019 [illegible]

ސިވިލް ކޯޓުގެ ހުކުމުގެ [illegible]

8. ސިވިލް ކޯޓުގެ ހުކުމުގެ [illegible] ބުނެފައިވަނީ:

> "[illegible] 29 [illegible] 2017 [illegible] Cv-C/C-106/2017 [illegible] 6 ވަނަ [illegible]

1,500.00ރ. (ފަނަރަ ސަތޭކަ ރުފިޔާ) ގެ ރޭޓުން 01 ޖޫން 2017 އިން ފެށިގެން 14 ޖުލައި 2019 ގެ ނިޔަލަށް އަންގައިވާ 1,159,500.00ރ. (އެއްމިލިއަން އެއްލައްކަ ފަންސާސް ނުވަހާސް ފަސްސަތޭކަ ރުފިޔާ) ދައްކާ ދީ ފަރާތުގެ ހިސާބުން ކުރިމަތިލި އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ކުއްޔަށްދިނުމުގެ ވަގުތުން ދައްކާ ކަން ފަރާތުގައި ކުއްޔަށްދިނުމުން ދައްކާ ދީ ފައިސާގެ ވުޒާރާއާ އެއްގައި އަދި އެއްބަސްވުމުގެ މުއްދަތުގައި އެއްބަސްވުމަށް ކަޑައެޅިގެން އެއްބަސްވުން ފުރިހަމަވެގެން ދައްކާ ދީ ފަރާތުގެ ފައިސާ އަދާކުރުމާއި އަދި ކުއްޔާބެހޭ ޒިންމާ އެދި ހުށަހަޅާ ދައްކާދޭށެވެ."[3]

މިފަދައިންނެވެ ބުނެފައި އޮތީއެވެ.

9. އަދި އެ ޤަޟިއްޔާގައި ހުކުމްކުރައްވާފައިވަނީ:

"ދެންފަހެ، އިސްވެ ފާހަގަކުރެވުނު ނުކުތާތަކުން ސާބިތުވެގެންދަނީ، ގ. މިއަދުރިއާގެ އެވް ހިރާ ބަނގުރަ ގޭގެ އެއްބަސްވުމުގެ 630 އަކަފޫޓުގެ ކާރފާކުގެ ބިމުގެ ވަސީލަތް ހަރުދަނާ ކުރުމަށް، ކުއްޔަށް ދިނުމުގެ ވަސީލަތް ހަރުދަނާ ކުރުމަށް، މުއްދަތު ފަހުން އެއްބަސްވުމަށް އެއްބަސްވެ އެއްގޮތަށް ބަލައިގަތްކަން ކުއްޔަށްހިފި ފަރާތުން 29 ޖުލައި 2017 ގެ ތާރީޚުގައި ސޮއިކުރި އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން މުއްދަތު ބަލައިގަތް ފަރާތުން ހިއްސާ ކުރުމަށް ކުއްޔަށްދިނުމުގެ ވަސީލަތް އެއްބަސްވުމާ އެއްގޮތަށް ކުއްޔަށްދިނުމަށްކަމާއި ފަރާތުން ކުރިމަތިލި އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ދެފަރާތުން އެއްބަސްވެފައިވާކަމާއި އެ ކުއްޔަށްދިނުމުގެ ވަސީލަތް ހަރުދަނާކުރުމުގެ މުއްދަތު ބަލައިގަތް ކުއްޔަށްދޭ އެއްގޮތަށް ބަލައިގަތްކަމާއި، އެ ކުއްޔަށްދިނުމުގެ ވަގުތުގެ ބަލައިގަތް ކުއްޔަށްދިނުމުގެ އެއްގޮތަށް ހިފެހެއްޓި މި ހިސާބު ނުކުތާތަކުން ކަށަވަރުވޭ، އެއްބަސްވުމާ އެއްގޮތަށް ވަސީލަތް ހަރުދަނާ އެއްބަސްވުމަށް ކަށަވަރުވޭ، އެއްބަސްވުމުގެ 6 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން މުއްދަތު ބަލައިގަތް ވަސީލަތް ހަރުދަނާ ކުރުމުގެ ކުއްޔާބެހޭ ފައިސާ ދެއްކުމަށް މި މުއްދަތަށް ކުލީގެ ގޮތުގައި ކުއްޔާ ބަލައިގަތް އަދަދަށް މުއްދަތުގެ ގޮތުގައިވާ 01 ޖޫން 2017 އިން ފެށިގެން 14 ޖުލައި 2019 ގެ ނިޔަލަށް ކުލީގެ ފައިސާ ކަނޑައެޅި 1,500.00ރ. (އެއް ހާސް ފަސް ސަތޭކަ ރުފިޔާ) ގެ ރޭޓުން މި ދައުވާގައި ބަލައިގަތް އަދަދަކީ 1,159,500.00ރ. (އެއް މިލިއަން އެއް ލައްކަ ފަންސާސް ނުވަ ހާސް

---

[3] ސިވިލް ކޯޓުގެ ހުކުމުގައި ދަށުން ޞަފްޙާގެ 7 ވަނަ ނަންބަރު

ފަސް ސަތޭކަ ރުފިޔާ) އަދި މުޅިއަދަދު ދައުލަތުގެ ޚަޒާނާއަށް ދަށުން ފައިސާއެއްކަމަށް ކަނޑައަޅައި،

މި ޤަޟިއްޔާގައި ސާބިތުވެފައިވާ ޖުމުލަ 1,159,500.00ރ. (އެއް މިލިއަން އެއް ލައްކަ ފަންސާސް ނުވަ ހާސް ފަސް ސަތޭކަ ރުފިޔާ) މުޅިއަދަދު ދައުލަތަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ގޮތުން 21 ސެޕްޓެމްބަރ 2021 މި ތާރީޚުން ފެށިގެން 7 (ހަތެއް) މަސްދުވަހުގެ މުއްދަތުގައި ކޮންމެ މަހަކު އެ މަހަކަށް ޖަމާކުރަން ސިވިލް ކޯޓަށް ދައްކައިނިމުމަށްވުރެ މި ދަރަނި ހުސްވެގެންދާ ދައުލަތަށް ސަރުކާރު އަދަދުތައް އަނގައިން ޙުކުމްކުރެއްވިއެވެ."

މިފަދައިންނެވެ.

އިސްތިއުނާފުގެ ހުށަހެޅުން ނުކުތާތައް

10. ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2623/Cv-C/2019 ޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް އެދި ގ.ދިއަތޮޅުއާގެ / ޝާހިދާ ސިޔާދާ އަބްދުލް އަޅުއަޅާ ނުކުތާތައް ހުށަހަޅާ އެ ނުކުތާތަކާ ބެހޭ ގޮތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ސަމާލުކަމަށް މަރުޙަލާގައި ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ. އެގޮތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ނުކުތާތަކަކީ:

10.1 އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ ފަރާތުން ދަށުގެ ސަމާލުކަމަށް ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު Cv-C/C-106/2017 އެއްބަސްވުން ވުޒާރާތުގެ ގޮތުން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ހިފައިވާ ފައިސާ އޮތް އެޑްރެސްގައި އެއްބަސްވުން ވަޒާރާތުގެ މުއްދަތަށް ކޮށްފައިވަނީ ކަނޑައަޅާފައިވާތީ، އެ މުއްދަތުގެ އިތުރުވާ ގޮތަށް އެއްބަސްވުމުގެ މުއްދަތު އެޑްރެސް ފަރާތުން ކަނޑައަޅައި އޮތް މުއްދަތުގައި ދެމެދު ސިވިލް ކޯޓުން ނިންމާފައިވާ ނިންމުން ހިފައި އޮތް އެޑްރެސް 4 ވަނަ މާއްދާގެ ބަޔާންކުރާ ބަޔާން ކުރާއިރު، ހިފައި އޮތް އެޑްރެސް އެ މާއްދާގެ މަސްއޫލިއްޔަތު އަދި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/HC-A/503 ޤަޟިއްޔާގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާ ގޮތުގެ އުސޫލާ ޚިލާފުކޮށް ބެލި ހުކުމެއް ނުކުތާ؛ އާއި

10.2 އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތާއި އިސްތިއުނާފުކުރެވޭ ފަރާތާއި ދެމެދު ޝަރީޢަތްކުރެއްވި ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު Cv-C/C-106/2017 އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ކުއްޔަށް ދިނުމުގެ އެއްބަސްވުމުގައިވާ އިމާރާތުގެ 5 ވަނަ ޕޯއިންޓުގައި އިމާރާތް ކުރުމުގެ ހުއްދަ ނުލިބޭ ފޯރުކުރުމުން ކަމާއި، އެންމެކަމަކުން، އެއީ ޤާނޫނީ ގޮތުން ބަލާއިރު ނުކުރުމުން އެއްބަސްވުމުގެ ޝަރުތަކަށް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ސިވިލް ކޯޓުގައި ފާސްކޮށްފައިވާކަމަށްވާތީ، އެ ނުކުތާގައި ސިވިލް ކޯޓުން އެއްވެސް ނިންމުމެއް ނިންމާފައިނުވާތީ އަދި ސިވިލް ކޯޓުގެ މި ނިންމުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2010/HC-A/66 ޤަޟިއްޔާގައި ގާއިމުކޮށްފައިވާ ޤާނޫނީ އުސޫލާ ޚިލާފުވާކަމަށް ބުނެ ހުށަހަޅާ ނުކުތާ؛ އަދި

10.3 އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތާއި އިސްތިއުނާފުކުރެވޭ ފަރާތާއި ދެމެދު ޝަރީޢަތްކުރެއްވި ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު Cv-C/C-106/2017 އެއްބަސްވުމުގެ 6 ވަނަ މާއްދާއާ ހަވާލާދީ އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އިސްތިއުނާފުކުރެވޭ ފަރާތަށް 1,159,500.00 (އެއް މިލިއަން އެއް ސަތޭކަ ފަންސާސް ނުވަ ހާސް ފަސް ސަތޭކަ ރުފިޔާ) ދައްކަންޖެހޭ ކަމަށް ސިވިލް ކޯޓުން ކަނޑައަޅާފައިވަނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/28 ޤަޟިއްޔާގައި ގާއިމުކޮށްފައިވާ ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކާއި އަދި ކޮންޓްރެކްޓްތަކާ ބެހޭ ޤާނޫނުގެ 23 ވަނަ މާއްދާ ޚިލާފުވާކަމަށް ބުނެ ހުށަހަޅާ ނުކުތާއެވެ.

އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އެދޭގޮތް

11. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އެދިފައިވަނީ:

"1. ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2623/Cv-C/2019 ޤަޟިއްޔާގެ ޙުކުމް ބާޠިލުކޮށް ދެއްވުން.

2. ދެފަރާތުގެ ދެމެދުގައި ވެފައިވާ އެއްބަސްވުމުގެ 6 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ސިވިލް ކޯޓުން ފައިސާ ނަގާފައިވަނީ ކޮންޓްރެކްޓްތަކާ ބެހޭ ޤާނޫނުގެ 23 ވަނަ މާއްދާ އާއި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/28 ޤަޟިއްޔާގައި ގާއިމުކޮށްފައިވާ ޤާނޫނީ އުސޫލާ ޚިލާފަށް ކަމަށް ކަނޑައަޅައި ދިނުމަށް.

3. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތަކާއި ގުޅޭގޮތުން އިންސާފުވެރި ހުކުމެއްކަން ދައްކައި، އެ ނުކުތާތަކުގެ ވަޒަން ސިވިލް ކޯޓުގެ ހުކުމަށް ގެންނަން ޖެހޭ ބަދަލެއް އަދި ސިވިލް ކޯޓުގެ ހުކުމުން ބާތިލު ކަނޑައެޅުމަށް ޝަރީޢަތް ކުރިޔަށް ގެންދިއުމަށް އެދި"[4]

މިފަދައިންކަން އެދިގެން އެދެއެވެ.

އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތަކުގެ އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ފާހަގަކުރާ ކަންކަން

އިސްތިއުނާފީ ފުރަތަމަ ނުކުތާއާ ގުޅޭ

12. މި ޤަޟިއްޔާގައި ހަވާލާދޭ ޤަރާރު އޯޑަރު އެޖެންސީގެ 1 ވަނަ ނަންބަރާއި 2 ވަނަ ނަންބަރާއި 4 ވަނަ ނަންބަރުގައި ބަޔާންކުރައްވާ އިބާރާތަށް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ފާހަގަކުރައްވައެވެ. އެ ކަންކަން ފާހަގަކުރާ އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ފާހަގަކުރައްވާފައިވާ ޤަރާރު އޯޑަރު އެޖެންސީގައި 06 (ހަޔެއް) މަސްދުވަހުގެ މުއްދަތެއް ބަޔާންކުރައްވާފައިވާކަމަށެވެ.

13. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/HC-A/503 ޤަޟިއްޔާގެ ސަބަބުތަކުން ފާހަގަ ކުރާ ނުކުތާތަކުގެ ތެރެއިން 13 ވަނަ ނުކުތާގައި ބަޔާންކުރައްވާފައިވަނީ:

"ޤަރާރު އޯޑަރު އެޖެންސީ އަކީ މިހާރު ހުށަހެޅިފައިވާ ކުރަންޖެހޭ ކަމެއް ކުރުމުން އެކުލަވައި ހުށަހަޅާފައިވާ ނުކުތާގެ ސަބަބުން ނުވަތަ އެ ނޫން އެހެން ސަބަބަކާހުރެ އެ މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި އެ ކަމެއް ކުރުމުގެ އެހެން އެ މުއްދަތު ދިނުމެވެ. މިގޮތުން ހަވާލު ކުރުމުގެ ކުރިން ޙާލަތުގެ ތެރޭގައި ޤަރާރު އޯޑަރު އެޖެންސީ ވިޔަ ފަރާތުން ކުރާ ކަންކަމާއި ޤަރާރު އޯޑަރު އެޖެންސީ ދިން ފަރާތުން ކުރާ ކަމެއް އަދި އެ ފަރާތުން ޖަވާބު އުފުލަންޖެހޭނެ ކަމެވެ."

މިހެންނެވެ.

14. ހަވާލާދީފައިވާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ޤަޟިއްޔާގައި ފާހަގަކުރައްވާފައިވަނީ "ހަވާލު ކުރުމުގެ ކުރިން ޙާލަތުގެ ތެރޭގައި ޤަރާރު އޯޑަރު އެޖެންސީ ވިޔަ ފަރާތުން ކުރާ ކަންކަމާއި" ޤަރާރު އޯޑަރު އެޖެންސީ ދިން ފަރާތުން ޒިންމާވާންޖެހޭ ކަންކަމުގެ ތަފާތެވެ. އެކަންކަމުން، އެޖެންސީގެ ފަރާތުން ކުރަންޖެހޭ ކަންކަމާއި ހަވާލު ކުރުމުގެ

---

[4] އިސްތިއުނާފު ޤަވާޢިދުގެ 10 ވަނަ ނަންބަރު

ކަމެއްގެ ދާއިރާގެ ތެރޭގައި ހުންނަންޖެހޭ ކަންކަމަށްވުން ވާޖިބްވެއެވެ. އަދި އެ ދާއިރާގެ ތެރެއިން ނޫން ގޮތަކަށް އިޖުތިހާދު ކުރާ [illegible] ކޯޓުގެ [illegible] [illegible] އޮންނަން ވާނެއެވެ.

15. ބުނެވުނު އުސޫލުތައް އިސްތިއުނާފުކުރެވިފައިވާ މައްސަލައަށް ތަޠުބީޤުކުރާއިރު، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތާއި އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު ފަރާތާއި ދެމެދު ސޮއިކޮށްފައިވާ ނަންބަރު Cv-C/C-106/2017 އެގްރިމެންޓުގެ 3 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ، އެއްބަސްވުމުގެ މުއްދަތަކީ 72 (ހަތްދިހަ ދޭއް) މަސްދުވަސް ކަމުގައެވެ. އެއީ 06 (ހައެއް) އަހަރު ދުވަހެވެ. އަދި އެއްބަސްވުމުގެ 5 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ތެރޭގައި އިމާރާތް ކުރުމަށްޓަކައި 04 (ހަތަރެއް) މަސް ދޫ ކަމާއި، އެ މުއްދަތު ދުވަސްވުމުން 06 (ހައެއް) އަހަރު ތެރޭގައި ނިންމަން ކަމަށެވެ. އެހެންނަމަވެސް، [illegible] [illegible] އިޖުތިހާދުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ، ކުއްޔަށް ދިނުމާއި، އިމާރާތް ކުރުން، މި ދެކަންތައް އެކުއެކީގައި 06 (ހައެއް) އަހަރު ދުވަހަށްވުރެ އިތުރު ވަގުތު ނުވާނެ ކަމަށެވެ. އެހެންކަމުން، ކުރީގެ މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި އޮތް 06 (ހައެއް) އަހަރުން 04 (ހަތަރެއް) މަސްދުވަސް އުނި ކުރެވިގެން ނޫން ގޮތަކަށް، އެއްބަސްވުމަކީ [illegible] [illegible] [illegible] އިޖުތިހާދުގެ ދާއިރާގެ ތެރެއިން ފެތޭ އެއްބަސްވުމެއް ކަމަށް ނުވާނެއެވެ.

16. މި ނުކުތާގައި ފާހަގަ ކުރާ ކަންކަން ސިވިލް ކޯޓުން މާނަ ކުރައްވާފައިވާ ގޮތުން ނުބައި މާނަ ކުރުމުގެ ތެރެއިން ކަމަށް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ދެކެއެވެ.

އިސްތިއުނާފީ ދަޢުވާ ނިންމުނު ގޮތް

17. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތާއި އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު ފަރާތާ ދެމެދުގައި ސޮއިކޮށްފައިވާ އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ކުއްޔަށް ދިނުމަށް އެއްބަސްވެފައިވާ ތަނަކީ ގ.[illegible] [illegible] ކިޔާ ބިމުގެ އުތުރު ފަރާތުގެ 630 އަކަފޫޓު ބިމުގައި ބިނާކުރާ އިމާރާތުގެ 3، 4 އަދި 5 ވަނަ ފަންގިފިލާ އެވެ. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ސިވިލް ކޯޓުން ހުށަހަޅާ ހުރި [illegible]، ދުވަސް ބަޔާނުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާ ގޮތުން އިމާރާތުގައި 5 ވަނަ ފަންގިފިލާއެއް ހަދާފައި ސަރުކާރުގެ ކަމާއި [illegible] އިދާރާއިން ހުއްދަ ދީފައިނުވާކަމެވެ. އެހެންކަމުން، 5 ވަނަ

[illegible] [illegible] ދިނުމާއި [illegible] [illegible] އެއްބަސްވުމުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކުރެވޭނެ ކަމެއް ނޫނެވެ. އެ ނުކުތާގައި ސިވިލް ކޯޓުން އެއްވެސް ނިންމުމެއް ނިންމާފައިނުވެއެވެ.

18. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2010/HC-A/66 ފައިސަލާގައި ގާއިމްކޮށްފައިވާ [illegible] [illegible] ބަޔާނަކީ، އެ ޤަޟިއްޔާގެ ޝަރީޢަތް ނިމުނު ގޮތުގެ [illegible] [illegible] ހައިކޯޓުގެ ސަމާލުކަމަށް [illegible] [illegible] [illegible] (ހ) (3 ވަނަ ސަފްޙާ)ގައި:

"ދިވެހިރާއްޖޭގެ [illegible] ކޯޓުތަކުން [illegible] ކުރެވޭނެ"

ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

19. މިގޮތުން، ކޯޓުގެ ކުރިމަތީގައި ދައުވާއެއް ނުވަތަ ދަފްޢުއެއް ހުށަހެޅުމުގެ [illegible] މި މައްސަލައަށް [illegible] [illegible]

އިސްތިއުނާފީ ޝަރީޢަތް [illegible] ގޮތް

20. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތާއި އިސްތިއުނާފަށްޖަވާބުދާރީވާ ފަރާތާއި ދެމެދު ސޮއިކޮށްފައިވާ އެއްބަސްވުމުގެ 6 ވަނަ މާއްދާގައި:

"މި އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ކުއްޔަށް ހިފާ ފަރާތުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 4 (ހަތަރެއް) މަސް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ދުވަހަކަށް -/1500 (ފަނަރަ ސަތޭކަ) ދިވެހި ރުފިޔާ ކުއްޔަށް ދޫކުރާ ފަރާތަށް [illegible] ދައްކަންވާނެއެވެ."

ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

21. އެއްބަސްވުމުގެ 6 ވަނަ މާއްދާއަށް ބަލާއިރު، އެ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ ފަދަ ހާލަތެއް ވުޖޫދުވެއްޖެނަމަ، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތަށް ދޭންޖެހޭ ކަމަށް ބަޔާންކުރާ ފައިސާއަކީ ކޮން އުސޫލަކުން ކޮން ގޮތަކަށް ދޭންޖެހޭފައިސާއެއްކަން ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. [illegible] [illegible]، މިއީ ދިވެހިރާއްޖޭގައި ގާއިމް ކުރެވިފައިވާ ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކުގެ ތެރެއިން ނެގިދާނެ ފައިސާއެއްތޯ ބަލަންޖެހެއެވެ. މިގޮތުން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/28 ޤަޟިއްޔާގެ [illegible] ފާހަގަ ކުރެވޭ ނުކުތާތަކުގެ ތެރެއިން 36 ވަނަ ނުކުތާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ:

"އެއްބަސްވުމުގެ 11 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ ފައިސާއަކީ ހިއްސާ އަގުގެ ގޮތުގައި ދައްކަންޖެހޭ ފައިސާގެ ތެރޭގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެ ފައިސާއަކީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އަދި ފައިސާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]."

މިހެންނެވެ.

22. އެހެންކަމުން، އެއްބަސްވުމުގައި ފައިސާއެއް [illegible] ކަމަށް [illegible]، އެއީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ފައިސާއެއްކަން ބަޔާން [illegible] ކަމަށް ދެކެއެވެ. [illegible] އެއްވެސް [illegible] [illegible] [illegible] އެއްބަސްވުމުގެ 6 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިނުވެއެވެ.

23. މީގެ އިތުރަށް، ހަވާލާދެމުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޤަޟިއްޔާގެ 41 ވަނަ ނަންބަރުން ފެށިގެން 51 ވަނަ ނަންބަރުގެ ނިޔަލަށް ފާހަގަކޮށްފައިވާ ނުކުތާތަކާއި، އަދި 60 ވަނަ ނަންބަރުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާ ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކަށް ބަލާއިރު، [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] ފައިސާ [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނުގެ 23 ވަނަ މާއްދާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ އުސޫލެވެ.

24. މި އުސޫލަށް ބަލާއިރު، [illegible] [illegible] އެއްވެސް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެއްބަސްވުމުގެ 6 ވަނަ މާއްދާގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

25. އެއްބަސްވުމުގެ 6 ވަނަ މާއްދާގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 23 ވަނަ މާއްދާ [illegible] [illegible] ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/28 ޤަޟިއްޔާގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

26. 05 ވަނަ [illegible].

27. [illegible] 02 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ހަލައްކަ ރުފިޔާއަށް ގަނެފައި ހުރި ލޯންޗެއް ހަތަރު ލައްކަ ރުފިޔާއަށް ވިއްކާފައި އެކަމަކީ އަދާކުރުމުން ވަރަށް ބޮޑު ގެއްލުންތަކެއް ލިބިފައިވެއެވެ.

28. އިސްތިއުނާފުކުރައްވާ ފަރާތުން ޤާނޫނާއި އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި އަދި ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނިންމުންތަކުގައި ބުނެފައިވާ އެއްވެސް ވާ [illegible] [illegible] ނަމަވެސް މައްސަލާގައި ކަން ހިނގާދިޔަގޮތް ބަޔާންކޮށްދީފައިވާކަން ފާހަގަކުރެވެއެވެ.

އިސްތިއުނާފުކުރައްވާ ފަރާތުން އެދޭގޮތް

29. އިސްތިއުނާފުކުރައްވާ ފަރާތުން އެދިފައިވަނީ އިސްލާމީ ޝަރީޢަތާއި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުގެ ދަށުން އިސްތިއުނާފުކުރައްވާ ފަރާތުގެ ހައްޤު ލިބޭނެގޮތަށް މައްސަލާގައި ފައިސަލާކޮށްދެއްވުމަށެވެ.

އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތަކާމެދު ޝަރީޢަތުން ރިޢާޔަތްކުރެވުނު ގޮތް

އިސްތިއުނާފީ ފުރަތަމަ ނުކުތާ - [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

30. އިސްތިއުނާފީ ފުރަތަމަ ނުކުތާގައި ފާހަގަކުރާ ކަންކަމަކީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ފާހަގަކުރާކަމުގައި ނުކުތާއެއްކަން އެނގެންއޮވެއެވެ.

31. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ފާހަގަކުރެވެއެވެ. އަދި [illegible] 4،3 [illegible] 5 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

އެނގެން އޮވެއެވެ. އަދި އެ [illegible] [illegible] [illegible] މުއްދަތު [illegible] އެ ލިޔުމުގެ 4 ވަނަ ނަންބަރުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ މީލާދީ 06 (ހައެއް) އަހަރުދުވަސްކަން އެނގެން އޮވެއެވެ.

32. [illegible] [illegible] [illegible] އެ [illegible]. އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ތާރީޚަކީ 25 ޖަނަވަރީ 2017 އެވެ. [illegible] އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އަދި އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޕޮއިންޓު، 1 ވަނަ ޕޮއިންޓު، 2 ވަނަ ޕޮއިންޓު، 3 ވަނަ ޕޮއިންޓު، 4 ވަނަ ޕޮއިންޓު އަދި 5 ވަނަ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެ [illegible] [illegible] [illegible] 2 ވަނަ ނަންބަރުގެ [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

33. [illegible] އެ [illegible].

34. [illegible] ފުރަތަމަ ނުކުތާގައި ފާހަގަކުރާ [illegible]

ބަޔާންކޮށްދެވިފައިވާކަމަށް [illegible]. އެހެނީ، ހަމައެކަނި ފާހަގަކޮށްފައިވާ [illegible] އޮފް [illegible] މުއްދަތާމެދު ފާހަގަކުރާ [illegible] ވާޖިބެވެ.

35. އިސްތިއުނާފުކުރެވިފައިވާ ޤަޟިއްޔާގައި ހަވާލާދޭ އެއްބަސްވުމުގެ ހަޤީޤީ ބައިވެރިންނަކީ އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތާއި [illegible] [illegible] [illegible] މެދުގައި އެއްބަސްވުން [illegible] [illegible] އެނގެއެވެ.

36. އަދި [illegible] އޮފް [illegible] ގުޅިގެން އެއްވެސް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އޮފް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އަދި ސިވިލް ކޯޓުގެ ޤަޟިއްޔާގެ ޙުކުމުގެ 3 ވަނަ ނަންބަރުގައި [illegible] [illegible] [illegible] އިސްތިއުނާފު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އަދި އެއްބަސްވުމުގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 5 ވަނަ ނަންބަރުގެ (ހ) އިން (ށ) އަށް [illegible] އޮފް [illegible] [illegible] ސިވިލް ކޯޓުގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

37. އެއްބަސްވުމުގެ މުއްދަތާމެދު ހަޤީޤީ ބައިވެރިންގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އިސްތިއުނާފު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އަދި ސިވިލް ކޯޓުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

އިސްތިއުނާފުގެ ދެވަނަ ނުކުތާ – 5 ވަނަ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

38. އިސްތިއުނާފުގެ ދެވަނަ ނުކުތާގައި [illegible] 5 ވަނަ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެއްބަސްވުމުގެ [illegible] [illegible]

ސިވިލް ކޯޓުގައި ފާހަގަކުރުމުން އެ ނުކުތާގައި ސިވިލް ކޯޓުން އެއްވެސް ނިންމުމެއް ނިންމާފައިނުވާކަމާ އަދި ސިވިލް ކޯޓުގެ އެ ނިންމުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2010/HC-A/66 ޤަޟިއްޔާގައި ބާޠިލުކޮށްފައިވާ ޤާނޫނީ އުސޫލާ ޚިލާފުވާގޮތަށް ބެލި ހުކުމަކީ ނުކުތާކަން އަންގައިދެއްވައެވެ.

39.އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ހަވާލުކުރަންޖެހޭ ފައިސާއާއި އެއްބަސްވުމާ އެއްގޮތަށް ހަވާލުކޮށްފައިނުވާކަން ސިވިލް ކޯޓަށް ހުށަހެޅި ދަޢުވާ ފޮނުވުމެއް އެކަށޭނަ ތަފާސްކަން ފާހަގަކުރެވެއެވެ. އަދި ދައުވާގެ ދަޢުވާ ފޮނުވީ އިމާރާތުގެ 5 ވަނަ ފްލޯރއަކީ އިމާރާތް ކުރުމުގެ ހުއްދަ ނެގުމާ ފްލޯރއެއް ކަމަށްބުނެ، އެއީ ފާއިތުވި ގޮތުން ތަންފީޒު ނުކުރުމުން އެއްބަސްވުމުގެ ބަދަލަކަށް ދާއިރާ ސިޔާސަތާ އެއްގޮތަށް ސިވިލް ކޯޓުގައި ފާހަގަކޮށްފައި ނުވާކަން އެނގެންނެތެވެ. 31 ޖަނަވަރީ 2021 ގައި ދާޢީ ސިޔާސަތާ އެއްގޮތަށް ސިވިލް ކޯޓަށް ހުށަހެޅި ދަޢުވާގައިވެސް އިމާރާތުގެ 5 ވަނަ ފްލޯރއަކީ އިމާރާތް ކުރުމުގެ ހުއްދަ ނެގުމާ ފްލޯރއެއް ކަމަށްބުނެ، އެއީ ފާއިތުވި ގޮތުން ތަންފީޒު ނުކުރުމުން އެއްބަސްވުމުގެ ބަދަލަކަށް ފާހަގަކުރައްވައިދެއްވާށެވެ.

40.އިމާރާތްކުރުމުގެ ސަރުކާރުން ހިފައިވާ ހުއްދައާ ގުޅޭގޮތުން ދާއިރާ ސިޔާސަތާ އެއްގޮތަށް ފާހަގަކުރައްވާފައި ވަނީ 28 މާރިޗު 2021 ގައެވެ. އެއީ އެ ފަރާތުން ހުށަހެޅި ދިފާޢު ބަޔާނުގައެވެ. އެ ބަޔާނުގެ 3 ވަނަ ނަންބަރުގައި ބަޔާންކުރެވިފައިވަނީ:

"ގޯތިގައި އިމާރާތްކުރުމަށްޓަކައި ސަރުކާރުން ހިފައިވާ ހުއްދައިގެ ކޮޕީއެއް ހުށަހެޅުނު ވިސްނާއިރު ހުރަހަށްގޮތަށްވާނެއެވެ. މި ހުއްދައިން އިނގޭގޮތުގައި ސަރުކާރުން ހުއްދަ ހިފައިވަނީ ގުނައިގެން ފަސް ފްލޯރ ބިލްޑިންގެ ޑްރޯއިން އިމާރާތްކުރުމުގެ ހުއްދައެވެ. ދެފަރާތުގެ ފޮތުގައި ފާހަގަވާ އެއްބަސްވުމުގައި ފަސްވަނަ ފްލޯރ ބިލްޑިންގ ގޮތުގައި ޑިޒައިންކުރެވިފައި އިމާރާތުގެ 6 ވަނަ ބުރިއެވެ. 6 ވަނަ ބުރިޔަކީ މި ހުއްދައިގެ ދަށުން،އިމާރާތް ކުރެވޭނެ ތަނެއް ނޫނެވެ. އެހެންކަމުން، އިމާރާތުގެ 5 ވަނަ ފްލޯރއަކީ (6 ވަނަ ބުރި) ކުއްޔަށް ދިނުމަށް އެއް އެއްބަސްވުމަކީ ގޮތެއް ފާއިތުވި ގޮތުން ތަންފީޒުކުރުމުގެ ކަމަކަށްނުވެއެވެ."

މިފަދައިންނެވެ.

41.ދުވަސް ބަދަލު މުއްސަނދިކަމެއް ކޯޓުން ހުކުމްކުރުމުގައި، އެކަމާގުޅޭ ވާޖިބުތައް ސާބިތުކުރުން ހިއްސާ ނުވަތަ ސަބަބު ކުރި ހުކުމްކުރުމުގައި، މުއްސަނދިކަމުގެ ހިސާބުން އެއް ފަހަރު އަދާކުރާ ކުރިމަތިވާ ދަރަޖައިގެ ތަޙުޤީޤު ބަރާބަރު ނިންމުން، ކޮންމެ ހިސާބުތަކެއް އެ ހިސާބުތަކުގެ ތަފާތުން ސަބަބުތަކުން ހުކުމްކުރި

ހެކިތަކުން ފަސޭހައިން ބަޔާންކުރަންޖެހޭ ފުރިހަމަ ހެކިތަކާއި، ދިފާޢުގެހެކިތަކުން ވާނީ ނުކުތާތަކަށް ބަލައިލާފައި، އެ ހަމަތަކަށް ވަޒަންކުރެވޭ ކަންކަމަށް ހުށަހެޅިފައިވާ ހެކިތައް ވާނީ ބަރުދަނުވެފައި، އަދި އެ ހަރަކާތް އެއްކަލަ ވަޒަނަށް ނިސްބަތުން ރިއްޔަތުންނެވެ ދޮގުކޮށްދީފައިވާ (convince) ކުރުމަށް ވަސީލަތްތަކުން ލިބިދެވޭނެ "ހުރިހާ ބަޔާން"ގެ ތަފުސީލް ވަޒަނާއި ދެފަރާތުން، އެ ބަޔާނަކީ ވަސީލަތެއްގައި ހުރިހާ ހެކިތަކެއް ސާބިތުވާ ކަމަށް ހުރިހާ ބައެއްގެ ގޮތުގައި ނިމިގެންވާނޭ ގޮތަށް ހުކުމްކޮށްފައިވާ ގޮތެވެ.[5]

42.އެހެންކަމުން، އަދި ކަންކަން ހުރިހާ ބައެއްގައި ފުރަގަސްކޮށް ހުރިހާ ހެކިތަކެއް، އެ ކަން ކަށަވަރު ކުރުމަށް އެކަށީގެންވާ ސަބަބެއް ނެތުމަށް ހެކިތައް ބަލައިކޮށްފައިވާތީ، އެކަންކަމަށް ބުރަވާން ދެވިދާނެކަމަށް އަދި ބައިންކޮށްފައެވެ. އެހެން ހުރިހާ ބައިތަކަކީ އެހެން ފަދަ ބައިންކޮށްފައިވާ ކަމެވެ.

43.މިމައްސަލައިގެ 5 ވަނަ ފޮޓޯގްރާފް މިމާއްދާ ކުރުމުގެ ހުކުމް ނޫނީ ފޮޓޯއާއި ކަމުންވެސް، އެއީ ވާނީ ގޮތުން ބަލާފައި ދެކެވިފައިވާ ބައިވެރިވުމުގެ ބައިކަން ޖާއިޒުވާ ޝަރުޢީ އެންމެހާ ސިޔާސީ ކޯޓުގައި ފާހަގަކުރައްވާފައި ވާކަމަށް ހުރިހާ ބައެއްގައި ކަމަށްވާތީ، އެކަމާބެހޭ ސިޔާސީ ކޯޓުން ދިއުމުގެ ބައިންކޮށްފައިވާ ގޮތަކީ އެންމެ ނުކުންނަ ކަމެވެ. އެހެންކަމުން، އެއްބަސް ދެއްކި ސިޔާސީ ކޯޓުތަކުން އެ ފަހަރަކު ބަލަން ނުވާނޭ އެކަން ސަބަބުތަކަކީ ބައިންކޮށްފައިވާ އެންމެ ބަރުދަނުގަދަ ކަމެވެ. އެ ނުކުތާތަކަށް އެއްވެސް އެއްޗެއް ބެލުމަށް ދެކެވިފައިވާ އެންމެ ބަރުދަނުގަދަ ގޮތެއް އެކަމުގައި ނުވާކަމެވެ.

44.އަދި ޖާއިޒު ޝަރުޢީ އެންމެހާ އެ ބަލަން ބާރު ހަމައެކަނި ހުރިހާ ބައެއްގައި ސިޔާސީ ކޯޓު ހުކުމްކުރުމަށް ގެންދިޔައިރުގެ އުސޫލުތަކުގެ 630 އަކަށް ބެލުމުގައި މިމާއްދާ ކުރުމުގައި ފާސްކޮށްފައިވާ ކަމުގެ ކާފީ އެކަށީގެ. ހެކިތަކެއް މިމާއްދާ ހުކުމަށް އެއީ ހުކުމްކޮށްފައި، އެ ހުކުމް ދެވުން ނުވާކަމާއި، އެ ހުކުމް ނުދޫކުރުމަށް ބާރު އެއްވެސް ސަބަބެއްވެސް އެ ޤާނޫނުގެ ދަށުން ފާސްކޮށްފައިވާ ކަމެވެ. އަދި އެކަން ދިވެހި ސަރުކާރުގެ ގޮތުން ދިވެހި އެއްވެސް ވަޒީފާއެއްވެސް ބައިންކޮށްފައިވާކަން

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު

---

[5] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު [2021] SC 102 ގެ 27 ވަނަ ޕެރެގްރާފް، ސަފުހާ 16-17

އެނގެން ނުވެއެވެ. އެހެންކަމުން، އިސްލާމް ދީނާ ކަނޑައެޅިފައިވާ ޤަވާޢިދުތަކާއި، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ ބަޔާނުން ބަޔާންކޮށްފައިވާ ފަދަ ސަބަބެއް އެ ފަރާތަށް ބޭނުންކުރުމުގެ ފުރުސަތު ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަމަކަށް ނުދެކެމެވެ.

އިސްތިއުނާފީ ދެވަނަ ނުކުތާ - އެއްބަސްވުމުގެ 6 ވަނަ މާއްދާއާ ގުޅޭ

45. އިސްތިއުނާފީ ދެވަނަ ނުކުތާއަކީ އެއްބަސްވުމުގެ 6 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ފައިސާ ނެގުމުގައި، ކޮންޓްރެކްޓްތަކާއި ބެހޭ ޤާނޫނުގެ 23 ވަނަ މާއްދާ އާއި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/28 ޤަޟިއްޔާގައި ފާހަގަކޮށްދީފައިވާ ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކުގެ ދަށުން ބަލަންޖެހޭ އަސާސީ ކަންތައްތައް ސިވިލް ކޯޓުން ބަލައިނުލާކަމަށް ބުނެ ހުށަހަޅާ ނުކުތާކަން އެނގެއެވެ. މި ނުކުތާއަކީ ސިވިލް ކޯޓުން މައްސަލަ ނިންމުމުގައި އެ ކޯޓުން އަދާކުރަން ޖެހޭ ގޮތުން ވާޖިބުގެން ހުރަހަކާވަނިވާ ނުކުތާއެއް ކަމަށް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ފާހަގަކޮށް ބުނެފައިވެއެވެ. ހަމައެކަނި ބުނެފައިވަނީ ކޮންޓްރެކްޓްތަކާއި ބެހޭ ޤާނޫނުގެ 23 ވަނަ މާއްދާ އާއި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/28 ޤަޟިއްޔާގައި ފާހަގަކޮށްދީފައިވާ ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކުގެ ދަށުން ބަލަންޖެހޭ އަސާސީ ކަންތައްތައް ސިވިލް ކޯޓުން ބަލައިނުލާކަމަށެވެ. ނަމަވެސް، ސިވިލް ކޯޓުގެ ޝަރީޢަތް ނިމުނު ގޮތުގެ 5 ވަނަ ނަންބަރުގެ (ށ) ގައި ސިވިލް ކޯޓުން އެ ކަންތައްތަކަށް ރިޢާޔަތްކޮށް ހުކުމްކުރައްވާ މައްސަލައިގެ ވާޤިޢާތަކާ އެ އުސޫލުތައް ތަޠުބީޤުކޮށްފައިވާކަން އެނގެންއޮތެވެ. އެހެންކަމުން، އެއްބަސްވުމުގެ 6 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ފައިސާ ނެގުމުގައި، ކޮންޓްރެކްޓްތަކާއި ބެހޭ ޤާނޫނުގެ 23 ވަނަ މާއްދާ އާއި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/28 ޤަޟިއްޔާގައި ފާހަގަކޮށްދީފައިވާ ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކުގެ ދަށުން ބަލަންޖެހޭ އަސާސީ ކަންތައްތައް ސިވިލް ކޯޓުން ބަލައިނުލާކަމަށް ބުނެ ހުށަހަޅާ ނުކުތާއަކީ، އެގޮތުން އެ ނުކުތާ ބަލައިނުގަނެ، މި ކޯޓުން ބަދަލު އެއްވެސް ގޮތެއް ކުރަންޖެހޭ ނުކުތާއެއްކަމުގައި ބަލައިނުގަނެވޭނެއެވެ.

46. އިސްތިއުނާފު ކަންކަން އެގޮތުގައި ހުރުމުން ސިވިލް ކޯޓުގެ ހުކުމަށް ބަދަލު ގެންނަންޖެހޭކަމަށް އަޅުގަނޑު ނުދެކެމެވެ.

- **ޙުކުމް:**

ދެންފަހެ، އިސްވެ ފާހަގަކުރެވުނު ކަންކަން އެގޮތަށް ހުރުމާއެކު، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2623/Cv-C/2019 ޤަޟިއްޔާގެ ޙުކުމަށް ތާއީދުކޮށް، މި ޤަޟިއްޔާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލީހުގެ އިއްތިފާޤުން ޙުކުމްކޮށްފީމެވެ.

މި ޤަޟިއްޔާ ބަލައި ޙުކުމް ކުރީ

ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީދު

ފަނޑިޔާރު ހަސަން ޝަފީޤް
(ރިޔާސަތު)

ފަނޑިޔާރު ހުސައިން މަޖީދު